

DERGİMİZ İÇİN KABUL EDİLEN TRANSKRİPSİYON VE İMLÂ KA'İDELERİ

Hazırlayan: Şinasi ALTUNDAĞ

Yayınlarımızı yalnız mütehasısların değil, aynı zamanda geniş bir aydın zümrenin kolaylıkla takibedebilmesini düşünerek büyük metinlerde tam bir transkripsiyon tatbik etmeği uyun bulmadık. Dilimizde halen kullanılmakta bulunan ve Türk telâffuzuna göre özel bir şekil almış olan Arapça ve Farsça kelimelerin tekil halleri, bu günkü söylenişlerine göre yazılacaktır. Fakat bu gibi kelimelerin cemi' ve terkip (Arapça, Farsça) halinde bulunanları ile, iltibası mucip olanları tam bir transkripsiyon ile yazılacaktır.

Dil tarihi bakımından mühim olan ve daha ziyade mütehasısları ilgilendiren metinlerde tam bir transkripsiyon kullanılacak ve bunlar faksimileleriyle birlikte neşredilecektir.

Bu hususta *şimdilik* tesbit ettiğimiz ka'ideler şunlardır:

1. Sessiz harflerin birbirinden tefriki için İslâm Ansiklopedisinin kabul etmiş olduğu işaretler kullanılacaktır. Ancak bu işaretler Türkçe ve Türkçeleşmiş Arapça ve Farsça kelimelerin müfret olanları ile bir terkip halinde bulunmayanlarında kullanılmayacak, yani burada Türk söyleyişi esas tutulacaktır. Arapça ve Farsça çoğul ka'idelerine göre cemi'lendirilmiş kelimelerle, bu dillerdeki terkipler ve iltibası mucip kelimeler yukarıda işaret edildiği gibi, tam bir transkripsiyon ile gösterilecektir. Tekil kelimelerde doğru telâffuzu verebilmek ve iltibası önlemek için, uzatma işareti kullanılacaktır.

Sessiz harfler:

ب = B	ف = F	ح = H
ج = C	گ = G	خ = H
چ = Ç	غ = Ğ	ز = J
د = D	ه = H	ك = K

ق = K	س = S	ی = Y
ل = L	ص = Ş	ز = Z
م = M	ث = S	ض = Ž
ن = N	ش = Ş	ظ = Z
ك = Ñ	ت = T	ذ = Z
پ = P	ط = T	ع = ‘
ر = R	و = V	ء = ‘

Uzun heceler “ ˆ ” işaretiyle gösterilecektir.

ا = â و = û (ü, ö, o)

ی = î

Misâl: اثار = âşâr

امور = umûr

مؤمنين = mü'minîn

İltibası mucip kelimeler hakkında birkaç misâl:

صحيفة = şahîfe

سخيفة = saşîfe

ساقط = sâkıt

ساکت = sâkit

راکب = râkib

رقیب = raqîb

صداقت = şadâkat

صدقات = şadaqât

قتل = katil

قاتل = kâtıl

2. Aşındaki telâffuzu değişmiş ve tamamiyle Türkçeleşmiş kelimeler, bugünkü söylenişe göre yazılacaktır.

Misâl: فائدة = fayda, غوغا = kavga, خدمة = hizmet.

3. İki sessiz harfle son bulan Arapça ve Farsça kelimeler, bir terkip halinde bulunmadığı veya “ =u” olarak telâffuz edilen harf-i atıfla ma‘-tûf bulunmadığı hallerde, Türkçe söylenişe göre yazılacaktır.

Misal: ذیل = zeyil, قتل = katil, نوع = nevi‘,

فکر = fikir.

4. Arapça, ve Farsça cemi‘ ka‘idelerine göre cem‘edilmiş kelimeler tam bir transkripsiyon ile yazılacak.

Misâl: اِجَابَات = icâbât, عِبَادَات = ibâdât, مَلَائِكَةٌ = melâ'ike,
اِطَاعَات = Iq̄tâ'ât, خَاكِهَات = ḥâkhâ, زَنَان = zenân

5. “ع” ve “ا” ler transkripsiyonda verilen işaretlerle gösterilecek, fakat bu harflerle başlayan Türkçeleşmiş kelimeler bundan istisna edilecektir.

Misâl: عِدَد = aded, عُمَان = Osman, عُمَر = Ömer,
فَاكَات, عَمْرُو = 'Âmr.

6. b, c, d ile nihayetlenen Arapça ve Farsça kelimelerde, bu harfler olduğu gibi kalacak, p, ç, t'ye çevrilmeyecektir.

7. Ashında son harfi “şedde” ile nihayet bulan kelimelerdeki şeddeli harf çift yazılacaktır.

Misâl: رِد = redd, سِد = sedd, جِر = cerr.

8. Farsça ve Arapça'da terkip halinde bulunan ifadeler, tam bir transkripsiyon ile yazılacaktır.

Arapça izafet terkipleri, telâffuza göre yazılacak, şemsî ve kamerî harfler dikkat nazarına alınacaktır. Büyük harf ile başlaması gereken terkiplerde bütün kelimeler (harf-i ta'rîf, harf-i cerr ve harf-i atflar hariç) büyük harflerle yazılacaktır.

Misâl: تاج التواريخ
Tâcü 't-Tevâriḥ
كتاب تاج التواريخ
Kitâbu Tâci 't-Tevâriḥ
كشف الظنون عن اسامى الكتب و الفنون
Keşfu 'z-Zunûn 'an Esâmi 'l-Kütübi ve 'l-Fünûn
اثر الاولين
âşâru 'l-evvelîn
فحول الرجال
fuḥûlu 'r-ricâl

9. Farsça izafet ve sıfat terkiplerinde birinci kelimenin sonunda bulunan “esre”, “i” veya “yi” eklenmek suretiyle gösterilecek, bunların telâffuzunda Türkçe ahenk ka'idesine uyulmayacak, başka bir tabirle, yabancı gramer ka'ideleri, esasında olduğu gibi yazılarak, Türkçenin dışında bırakılacaktır.

Misâl:

ما بين همايون Mâbeyn-i Humâyûn
حقوق مليه ḥuḩuḩ-i milliyye
شورای دولت Şûrâ-yi Devlet

10. Farsça mürekkep sıfat ve tabirler “-” ile birleştirilecektir.

Misâl: مه سيم = meh-sîmâ

عالمگير = ‘âlem-gîr

شهنامه = şeh-nâme

11. Özel bir tabir (expression) mahiyetinde bulunan terkipler, yukarıda verilen ka’idelere göre transkripsiyon ile yazılacaktır.

Misâl: لا على التعمين = lâ ‘ale ‘t-ta‘yîn

والخاصل = ve ‘l-ğâsıl

من القديم = mine ‘l-ğadîm

كما في السابق = ke-mâ fi ‘s-sâbık

(Bu gibi ifadelerden dilimizde bir klişe haline gelmiş bulunanlar, tek bir kelime gibi yazılabilirler. Meselâ: مادامكه mademki),

12. Nisbet “ي” leri “î” ile gösterilecektir. Müennes halinde bulunanlar iki “Y” ile yazılacaktır.

Misâl: وقعہ خيريه = Vağ‘a-i Ğayriyye

دولت عليه = Devlet-i ‘Aliyye

مسائل مهمه سياسيه = Mesâ‘il-i Mühimme-i Siyâsiyye

13. “و” harf-i atfı “u” şeklinde müstakil olarak gösterilebilir.

Meselâ: حل و فصل = Ğall u faşl

(veya Ğall ve faşıl).

14. Kavim, millet, kabile adları büyük harfle yazılır.

Misâl: تورك ملتى = Türk milleti,

15. Gün ve ay adları büyük harflerle yazılacaktır.

Arapça ay isimlerinden aşağıdakiler, verilen şekilde yazılacaktır:

جمادى الأولى = Cumâdâ ‘l-ûlâ

جمادى الآخرة = Cumâdâ ‘l-âħire

ربيع الأول = Rebî‘u ‘l-evvel

ربيع الآخر = Rebî‘u ‘l-âħir

ذو القعدة = Zü ‘l-Ğa‘de

ذو الحجه = Zü ‘l-ħicce

(Bununla beraber yazılış şekli de icabında dikkat nazarına alınacaktır:

جمادى الاول ذى القعدة).

16. Mürekkep yer ve şahıs adları arasına “ - ” konacaktır.

Meselâ: اقچه قوجه = Akça-koca
بغچه سراى = Bağçe-saray

17. Ünvanlarla makam adları büyük harflerle yazılacaktır.

Misâl: افندى = Efendi
بك = Bey
پاشا = Paşa
آغا = Ağa
چلبى = Çelebi

صدر اعظم فؤاد پاشا = Şadr-i a'zam Fu'âd Paşa
شيخ الاسلام ابوالسعود افندى = Şeyhu 'l-islâm Ebu's-Su'ûd Efendi

18. Müessese ve teşkilâta ait mürekkep isimlerle bazı tarihî olaylara alem olan mürekkep tabirler, büyük harflerle yazılacaktır.

Meselâ: انجمن دانش = Encümen-i Dâniş
تنظیمات خیریه = Tanzîmât-i Hayriyye

19. “etmek”, “eylemek” gibi yardımcı fiillerle yapılan mürekkep fiiller, esas kök tek heceli ise, bitişik, aksi halde ayrı yazılacaktır.

Misâl: نشر ایتمک = neşretmek
قبول ایلمک = kabul eylemek

20. Transkripsiyonu yapılan metinlerde okumayı kolaylaştırmak ve manayı vazıh bir hale getirmek için, virgül, nokta ve saire imlâ işaretleri kullanılabilir.